

1. כנור הפלא¹

איש צעיר בשם פטריק קנה כינור. כשניגן קרה דבר מוזר מאד, "הדגים החלו לקפץ מן הבריכה ולהתעופף באויר". המוזר מכל היה שהם היו בשלל צבעים ושרו לצלילי המוסיקה". וזוהי רק התחלה לשינויים בסדרי בראשית שחולל פטריק בעזרת כינורו. דג מעופף ושר — היא תופעה בולטת הנוגדת את חוקי הטבע, ככל שאלה ידועים לנו ולילדים. הכל יודעים שדג מסמל שתיקה, וכי כוחו רב בשחייה ולא במעוף. על כן אנו מסתקרנים לדעת מה יהיה המשך פעולת הקסמים של פטריק בנגינתו. כי הרי זה העיקר. הכינור לבדו אינו מחולל פלאים, בנגינה ובה טמון כוח זה. וכך אנו מצטרפים לשרשרת של מעשים טובים, מהנים, מביאים אושר לאדם ולחי. כל הנהנים מצטרפים לתהלוכה של מאושרים ושמחים שהולכת וגדלה. וכולם מספיקים לחזור הביתה לפני רדת החשכה, ללמדך כי כוחות השחור לא יפריעו להם עוד בחייהם.

אוטופיה עשירה במלה ובצבע, מעלה חיוך על השפתיים ומשרה מצברוח טוב ולוא לרגעים.

2. ספר הבגדים²

הספר כתוב בנוסח של ערך אנציקלופדי כגון: "בימות הקיץ הבהירים / חייבים לכסות את הגוף / כדי לגונן עליו מפני קרני השמש".

"האנשים הקדמונים גרו במערות ועטו פרוות; לים הוא לובש בגד ים".

"האסקימוסים לובשים שם פרוות עבות ומחממות; היפניות לובשות קימונו".

ועוד מידע רב על בגדים, בתקופות היסטוריות שונות ובארצות שונות.

"גיבור" הסיפור הוא נפתלי ו"הוא ילד קטן" מה מבינים ילדים קטנים כשמספרים

להם על הלבוש במצרים "העתיקה", ו"בימי הביניים", ו"תקופת הרנסנס" וכדומה

1. כנור הפלא, כתב וצייר: קונטן בלייק, תרגמה מאנגלית: עדנה צחור, מנוקד, בצבעים, עם עובד.

2. ספר הבגדים, כתבה וציירה: אלונה פרנקל, מנוקד, צבעוני, פורמט קטן 15.5X16.5 ס"מ, מסדה 1983.

מושגים? — לא כלום. אלא הצד האסתטי של הספר מרשים ומפצה על ההיגדים שהילדים בגיל הרך אינם מבינים. אלא שאין זה קנה-מידה, כי אילו היינו מביאים לילדינו, בגילים השונים, רק מה שהם מבינים ברגע זה ומפנים — היינו נשארים יחד עמם בעולם צר אופקיים. לכן מעיז אני להמליץ על הספר לילדים בכל הגילים.

3. ירמי לא רעב³

סיפור פשוט, קצר, ברור, ללא התחכמויות, לא בסיטואציה ולא בלשון. אמו של דודו מבקשת את עזרתו בהשגחה ובטיפול באחיו הקטן ירמי, עד בואו של השמרטף. האם ממהרת לבית-הספר, על-כן מטילה היא על דודו את התפקיד של מבוגר להאכיל את ירמי.

דודו מוכן ומפגין רצון טוב. גם האם, על-אף לחץ הזמן שגורם לעצבנות, מפגינה אורך-רוח ומגיבה על התקלות, והן מרובות, תגובה רגועה ו"חינוכית". אך היא אינה יודעת להעריך נכונה את יכולתו של הילד לבצע את המשימות שהיא מטילה עליו ובכל פעם מסתכנת יותר. יש בסיפור הקצר הרבה הומור בסיטואציות והשיא הוא בסיום, כאשר כל המאמצים והשמירה על כללי ההיגיינה לא נתנו פרי והנה ירמי אוכל בכוחות עצמי... את האוכל שעל הרצפה. הלקח ברור:

- א. אילו תכננה האם את מעשיה כהלכה לא היתה מפסידה זמן לריק, ובמקום לתקן תקלות, שגרמו להפסד זמן, היתה משיגה מטרתה במועד.
  - ב. הערכה נכונה את היכולת של הזולת הכרחית בהטלת משימות, שיקול דעת מאוזן עדיף על-פני פזיזות.
- בספר טקסט מצומצם מלווה את האיורים, שהם תופסים את רוב השטח ומספרים היטב את המתרחש.

4. קסם אחד⁴

בסידרה "קסטות וסיפורים מובחרים" והיא מיועדת לילדי-הגן. סוג זה של חומר, סיפור וקלטת, אינו חדש בשוק וכבר הצבעתי על הצדדים החיוביים שבו (ראה ספרות ילדים ונוער שנה שביעית כר-ז).

---

3. ירמי לא רעב, כתבה: ברברה ויליאמס, ציירה: מרתה אלכסנדר, תרגם מאנגלית: אברהם יבין, עם עובד, 1983, 32 עמ', (לא ממוספרים), מנוקד.

4. סדרת קסם 1, עם עובד 1983.

את ארבעת הסיפורים שבקסם 1 אפשר לחלק לשני סוגים — האחד: סיפורים על בעלי-חיים, (במקרה שלפנינו תרנגולת שועל ארנב), מעולם זה מובאים שלשה סיפורים. הסוג השני — סיפור אחד על ילד ושמו דודי, שממלא תפקיד המוטל עליו באחריות ובתבונה. שלושת הסיפורים מהסוג של משלי-שועלים בדמיון יסודם, אינם משקפים ריאליה, יש בהם האנשה, משום מה בכל השלושה ממלאים התרנגול או התרנגולת תפקיד נכבד. הנושאים בשלוש החוברות אינם חדשים ונכתב עליהם הרבה.

יש חן בסיפורים על בעלי-חיים וילדים אוהבים סיפורים אלה, אך ספק הוא אם צריך להעדיף, היום, סיפור על דגירה של תרנגולת על-פני נושא אחר, כי הרי המדגרה חיסלה מזמן את הדגירה, אבל יש בסיפור זה לפחות מידע מדויק ליד סיפור-האנשה על האפרוח.

בעיני, הטוב שבסיפורים הוא של נירה הראל. בחומר מוגש סיפור ריאלי, כל שסופר בו יכול להיות במציאות. יש בו דידקטיקה מוסתרת מועילה ומתקבלת על הדעת. ילדים רבים ירצו לנהוג כדודי או בדומה לו וזה חשוב.

5. אתה יודע נוח קרה אחר כך⁵

ספר על חיי חתול ואורח חייו. הכל יודעים של"ראש חתול" קונוטציה שלילית. המשתמש בניב זה מתכוון לומר שבעל "ראש חתול" שכחן מטבעו, או זכרונו פגום, ולעיתים גם בוגדני, כי יש אומרים שחתול — לא יתקשר לאדם, לכל היותר יזכור את המקום בו חי בניגוד לכלב שמוענק לו התואר "נאמן" ו"רע האדם".

חנה הורן מספרת לילדים על הצד החיובי שבחתול, מדובר בחתול עזוב, שאינו שייך לאף אחד, אך בני-אדם — ילדים ואף מבוגרים — מרחמים עליו, מאמצים אותו ודואגים לו.

החתול שבסיפור דואג לעצמו. הוא מספיק נבון ומוצא דרכים לספק את צרכיו... הוא גם נוהג שלא על-פי נורמה רצויה, ולפעמים קופץ לבית כדי לחטוף אוכל, אך רק לפעמים. ואין אני יודע אם הוא עושה כך משום שמטבעו אינו "גנב" אלא עושה כך רק כשהגירויו של הריחות חזק או, משום שאינו מגלה חלונות פתוחים אלא לפעמים.

נוטה אני על-סמך הטקסט להניח — כי לא המצפון שמעכב בעדו לקפוץ לבתים לעיתים קרובות ולא לפעמים בלבד.

אך יש בסיפור הקצר מסר אחר בסיום: כשאתה בצרה אל תתיאש, עשה משהו,

---

5. את יודע מה קרה אחר כך, כתבה: חנה הורן, ציירה: ליאת בנימיני אריאל, דביר 1983, 35 עמ', מנוקד, בצבעים.

ואף כי אינך יודע מראש את התוצאה אל תשב בחיבוק ידים. אתה עשוי ליצור לעצמך, או בשבילך, משהו שיסייע בידיך לצאת מן המצוקה. החתול לא התכוון להפוך את השמנת שבחבית לגוש מוצק שיעזור לו להינצל, אך שמנת זו שהיתה בעוכריו היא שהפכה למקור הצלה, ובלשון המספרת: "החתול המסכן" לא ידע שבו בזמן שהיה מסתובב כך, היה גם בוחש את השמנת... והשמנת נעשתה קשה יותר ויותר. (ראוי לציין כי מוטיב זה ידוע על צפרדע שנפלה לתוך שמנת.) אם תרצה תסיק מסקנה בניסוח פילוסופי: ברע טמון הטוב, אך לא תמיד במודע מגלים אותו. הספר, מבחינת יזצורה והיחס שבין הטקסט לציורים, מיועד לגיל שלפני הקריאה, מבחינת התוכן — קביל גם על גילים גבוהים. הציורים של ליאת בנימיני אריאלי משרתים נאמנה את המלה הכתובה.

6. הזקן והמדבר⁶

על משקל "הזקן והים" נכתב הספר "הזקן והמדבר", אך השם אינו סגולה להצ' לחה. כפי שמשמע מן הטקסט, הכוונה של המחבר היתה לכתוב ספר על בניית העיר אשדוד ע"י "הזקן", כלומר בהשראת בן-גוריון. אך ב־46 השורות שבספר לא הצליח המחבר למסור את המסר של בניין עיר במדבר "מאד בודד ומשעמם". איני יודע מדוע אשדוד הוצבה במדבר. והרי היא במרכז השפלה, ומאז ימי הפלשתים ידועה כעיר גדולה, אף אם בתקופות שונות ירד קרנה. על-כל-פנים במדבר לא שכנה מעולם. אך נניח למחבר להשתמש במליצה, אולם אין הוא רשאי לייחס ל"זקן" אי דיוק והרי כך נאמר בספר.

"היה פעם מדבר"
הוא היה מאד בודד ומשעמם.
יום אחד בא אליו איש זקן
"שמי בן-גוריון": אמר לו.

ואח"כ דיאלוג קצר בין השניים, והזקן אמר ועשה. הסיפור הקצר אינו מדגיש את האפופיה של בניין אשדוד, הקשיים מתוארים כך: ה"פרנסה היתה קשה. עכברי השדה ונחשים ויתושים ניסו להבריחם הם לא הצליחו".

6. הזקן והמדבר, רד ורדורן, איריים: גרשון שלמה, "סער" ת"א 1983, מנוקד.

רבותא ! בעלי־חיים קטנים, טרדנים (להוציא הנחש) לא הצליחו !
ולאחר מכן פשוט בתכלית ; "המעברה הפכה לעיירה"... המדבר שמח והיה
מאושר". עוד פעמיים "המדבר שמח והיה מאשר" ופעם... "מת הזקן... בכו העובדים
ובכה המדבר".

התוכן נמסר במשפטים קצרים, ב־46(ו) שורות ובהן ממוצע 8.5 מלים לשורה.
לפי הצורה — טקסט מועט ורישומים הרבה — הנמען הוא ילד. אך כדי להקנות
לילד את קורות לידתה מחדש של אשדוד יש להגיש סיפור שיש בו מתח וסיפור־
מעשה, ופיוט העשייה, ומשברים וכוחות נפש עילאיים שגברו עליהם.
כמעט עלילות גבורה. אולם הדברים על ה"זקן" והמדבר נמסרו בפשטות, בדלות,
בקלילות ללא יחס למעשה האמיתי שמאחוריהם. וחבל שנשמטה ההזדמנות
להעשיר את הקוראים הצעירים בפרשה אחת מני רבות בתולדות המדינה.

